

Posudek disertační práce Jiřího Bukovského Ztělesňovat Krista: smysl a význam rituálu v 1. Korintským 12-14

Doktorand Jiří Bukovský si vzhledem ke svým předchozím zkušenostem z jiné oblasti vytkl jako cíl své disertační práce zjistit: „*Co nám text 1 K 12-14 prozrazuje o symbolickém světě a sociálním významu rituálu, o kterém se zde mluví?*“ Tomu věnuje ve své práci přes 200 stran (s. 15-247). Na čtení práce jsem se těšila, protože jsem očekávala, že se dozvím zajímavé a nové věci. To se pro mne bohužel příliš nenaplnilo, protože práce se čte díky mnoha pasážím, které k výkladu nejsou nezbytné nebo ne v takovém rozsahu (dlouhá pasáž o metaforách, křtu a daru Ducha /z mého pohledu navíc dost zmatečná a nepřesvědčující/, o prorokování apod.), velmi obtížně. Myslím, že méně by v daném případě bylo rozhodně více.

Autor má pravdu, když konstatuje, že kapitoly 12-14 tvoří celek, v němž se Pavel věnuje otázkám Darů ducha a jejich hodnocení a používání. Nicméně si nemyslím, že má Pavel před očima pouze jeden typ rituálu, resp. bohoslužby, a to charismatické (např. s. 98, 116), a že jeho slova nemají mít obecnou platnost, tj. že se netýkají celého života církve, což podle mého platí i o pojetí církve jako těla Kristova (s. 115) a o hymnu na lásku.

Pokud jde o metaforu Ducha jako vody, tak si myslím, že by bylo třeba tuto metaforu upřesnit, protože nejde o vodu jako element, nýbrž o její pohyb a jeho dynamiku i směr pohybu, tedy minimálně o „živou“ vodu (déšť padá shora, prameny se vylévají apod.).

Dary Ducha přece mohly být zakoušeny a praktikovány i mimo bohoslužbu, i když setkávání ke společné bohoslužbě byla jistě nejčastějším způsobem setkání obce (nicméně pravidelně nejspíš jen k večeři Páně). Domnívám se ovšem, že nikoliv jediným. Obec se jistě setkávala i k jiným příležitostem. Autor navíc chce omezit výroky z kapitol 12-14 pouze na charismatický rituál, k čemuž vztahuje prakticky výlučně i kap. 13. Podle mého názoru Pavel se zabývá nápadnými dary, a to především mluvením jazyky proto, že to vedlo k jejich nadhodnocování a k vyvyšování jedněch nad druhými, k vytváření nepatřičné hierarchie „důstojnosti“, jež narušovala soužití v obci, na jehož problematičnost a vzájemnou rivalitu skupin a jednotlivců upozorňuje od samého počátku listu.

K tomu mám navíc dvě poznámky: 1. jak může autor zdůrazňovat, že šlo o skutečné jazyky se slovy a zároveň tvrdit, že to ovšem není řeč v pojetí současných lingvistů a psychologů (např. s. 157)? 2. Tvrdit, že mluvení jazyky (ne zcela adekvátně v jazycích) je v zásadě totéž co prorokování (s. 133n, 191), jestliže je přítomen vykladač (a tím vykladačem může být i mluvící osoba), mi připadá trochu jako matení pojmů; Pavel, pokud dobře čtu jeho slova, to rozlišuje, protože základním úkolem proroka již ze starozákonní doby je ohlašovat Boží vůli, Boží slovo pro aktuální situaci. To samozřejmě může mít různou podobu, ale je vždy určeno adresátům. I chvála Boha, je-li prorockou řečí, není určena jen Bohu, nýbrž i společenství, resp. tomu především. Nemyslím si, že je to stereotypní podoba náhledu na prorokování. Že je obé inspirovanou řečí, je pravda, proti tomu nelze nic namítat, ale nejde o stejný fenomén.

Jak došel autor k závěru, že 1 Te 5,19-20 se týká bohoslužby a podobně i Ef 5,18-20 (proč pak ne Ko 3,16)? Bylo každé shromáždění věřících ipso facto bohoslužbou? Nemohou se dary Ducha uplatňovat i jinak než jen v rámci bohoslužby či rituálu?

Od počátku práce mám problém s vymezením kapitol 12-14 jako „popisu“ rituálu, byť nekomplexního (jak autor upřesňuje např. na s. 229). Pavel se vyjadřuje k situaci korintské obce (slovo *ekklēsia* pro něj primárně znamená konkrétní obec, konkrétní shromáždění, zcela jistě nejen liturgické, nikoliv označení pro všechny věřící po celém světě, pokud k jeho autentickým listům nepočítáme Ko a Ef) a v rámci nerůznějších probíraných témat se vyjadřuje i k různým nedostatkům a nešvarům v obci, mezi ně patří i problematika

nesprávného chápání charismat a nepořádků při společném setkávání, o jehož podobě a typu toho ani text kap. 14 mnoho neříká. Domnívám se, že to, co autor vyvozuje na s. 232 je příliš velkou dedukcí a že to z Pavlových kritických slov nelze tak jednoduše dovodit. Ideálem nepochybně bylo a je, že rituál má vyjadřovat a zároveň formovat realitu společenství, ale já v textu čtu pravý opak tohoto ideálu. Na rozpor mezi rituálem, který má zpřítomňovat podstatu společné víry či identity společenství, a realitou obce Pavel neustále upozorňuje – nejvíce v kap. 11 (zejm. 11,17-34: večeře Páně) a 14. Nakolik šlo o běžnou praxi, kterou autor postuluje pro další obce, se dá těžko odhadovat, protože toto téma již v dalších Pavlových listech není probíráno. Již od počátku měly obce zakladané Pavlem určitou strukturu, jak lze vyčíst z 1 Te 5,12n, která byla sice do značné míry vzhledem k počtu členů obce i Pavlovu centrálnímu významu neformální, ale bez ní nemohla obec fungovat. Není mi tak úplně zřejmé, proč autor práce přikládá takový význam právě charismatům mluvení jazyky a prorokování, když Pavel za stejně důležitá považuje i ostatní charismata, bez nichž byl život obce jako křesťanského společenství i sociální jednotky nemyslitelný, a to nepochybně i v rámci bohoslužeb. Centrální bohoslužbou byla večeře Páně, jež měla vést k vnitřní integraci obce, prožívání rovnosti, jak je to následně v kap. 12 vyjádřeno metaforou těla. Kap. 12 podle mého názoru nepředstavuje nějaký úvod do „popisu“ rituálu, nýbrž je reflexí situace, a to i toho, co je vyjádřeno v kap. 11, event. 10.

Práce je po formální stránce standardní, i když se v ní najdou určité jazykové a věcné nedokonalosti (glosolálie, termín úřad v rané církvi, co je to *současný temný věk* – s. 128?, mnohotvarý Bůh – s. 58, dynamická jednota božských osob, trojjediný Bůh u Pavla? – s. 66 ad.), nicméně vzhledem k rozsahu práce je výskyt překlepů a gramatických nedostatků malý. Pokud jde o pasáž 14,33b-46, je možná i jiná interpretace, než autor uvádí – k tomu doporučuji práce německého exegety Norberta Baumerta. Nakolik je 1 Tm 2,11-15 použitelný pro výklad této pasáže? A tato pasáž by se týkala jen vdaných žen? Přece nelze automaticky postulovat, že součástí obce byly vždy celé manželské páry, event. rodiny.

Osobně mám základní problém právě s konceptem práce, tj. pojetí kapitol 12-14 jako svého druhu popisu rituálu, z čehož pak autor dedukuje závěry o raných křesťanských obcích a jejich symbolickém světě, protože se mi zdá nedostatečně argumentačně podložený. Práce však obsahuje řadu užitečných rozborů a informací a prokazuje autorovu schopnost odborně pracovat, takže ji doporučuji k obhajobě.

V Praze 13. 8. 2018

Mireia Ryšková